

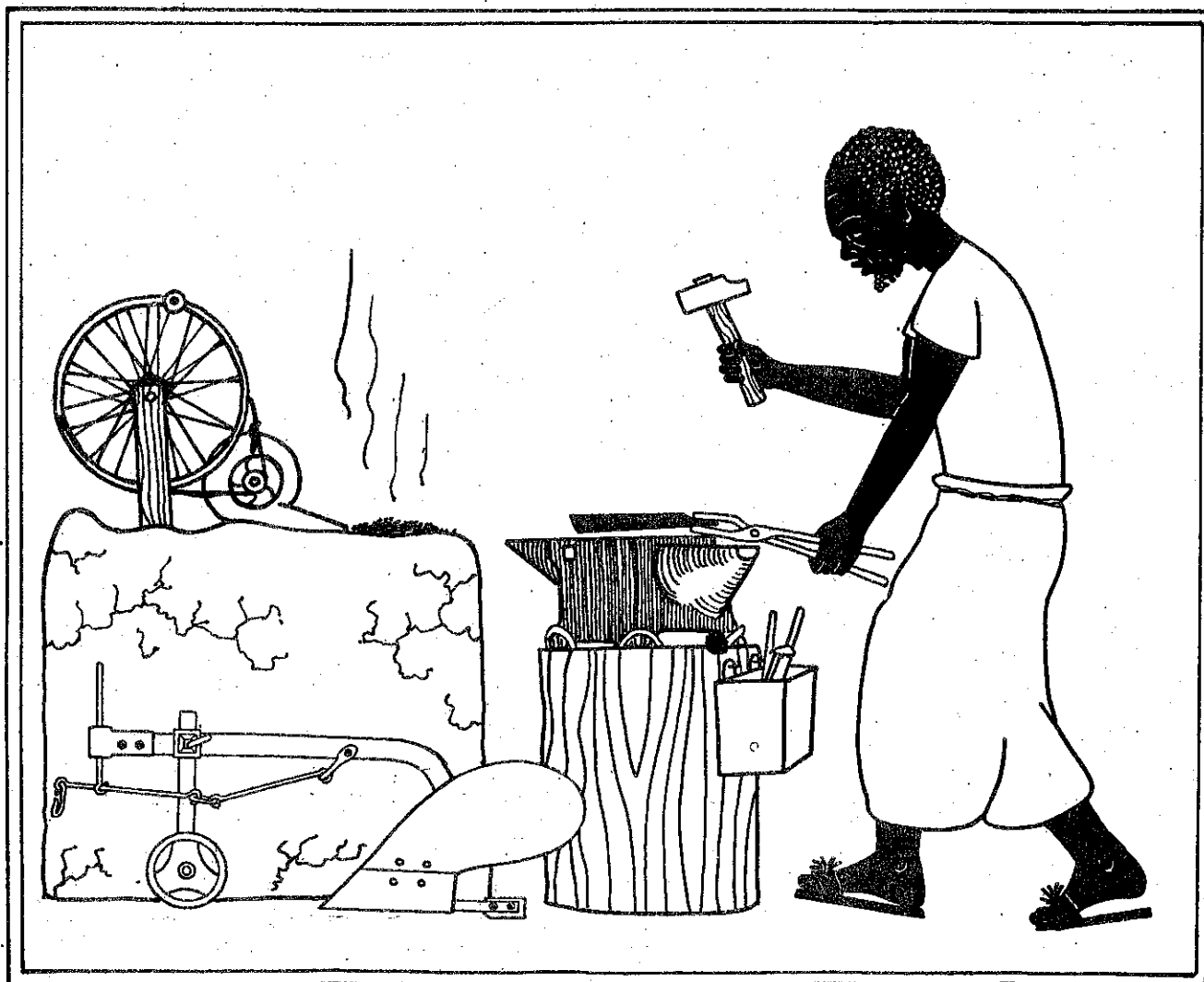
Jèkabaara

"ni jèkafò ye daamu ye,
jèkabaara nyògòn daamu tè."

nimòrò 3 - san 1986n marisi kalo - a sòngò : dòròmè 20

Mìn bè sòrò nin nimòrò in kòndò, o filè nin ye :

- nyè 2
- nyè 3 ani 4
- nyè 5
- nyè 6 ani 7
- nyè 8

Cikè minènw
Tiga sènè baarada kunnafoni
Kòori sènè baarada kunnafoni
Cikè dònnya : farafin nògò
Duguw kumakan : Sirakòròjè musow
Mògò tè kòrò kelen ma : dinyè yòròw
Tulon tè sèbè sa

cikè minènw

cikè minènw jòyòrò

Cikè minènw, misidaba, dan-nikèlan, wotoro an'a nyògònw jòyòrò ka bon bi cikè sòrò la. O de y'a to, kabini cikè baaradaw sigira sen kan, u ka baara kèra ka cikèlaw dèmè minènw sòrò cogo la. U ye san kelen, walima sen saba juru don u la. An bè yòrò min na bi, cikè minèn cayara cikèlaw bolo.

Cikè baaradaw y'a nyini fana ka minèn ninnu ladon cogo n'u mara cogo jira. O kò fè, u ye numu dòw kalan, k'u ka dònnya an'u ka numuya minènw dafa : numu caman bè se ka cikè minènw fan bée ladilan n'u tinyèna, hali k'u dafalen yèrè labèn. U bè sudeli fana kè.

numuw ka baara

Yòrò caman na fana, numu tòn sigira sen kan, walasa u bè se ka cikèlaw dèmè kosèbè. U y'u ka nègè nyinitaw kafo u nyini yòrò la, walasa u sòngò bè nògòya, ani ka nègè nyuman sòrò. Tòn ye numu kalandenw fana kòlòsi, yaasa numuso kòròw ka sinsi, ani ka numuso kuraw dayèlè, minnu bè cikèla ka boli-boli nògòya samiyè kònò sari minènw nò fè. numu kalanden caman bè o kalan yòròw la bi numu karamògòw kèrè fè.

cikè minènw lajè tuma sera

Nin marisi kalo in yèrè de ye waati ye, cikèla ka kan k'a ka

cikè dabaw lajè, k'u sègèsègè. N'a ye finyè dò ye u la, a bè wuli ka se numu dò ma. A b'a lajè ni sudelida ma wuli, a bè dò bila bulònw ni ekuru tununnenw nò na. Minèn misènw minnu tinyè kadi, a b'olu falen, i n'a fò sòku muru, nyinw.

Nin ja in tara Kani dugu la, Zebala sèkitèri la. A kèra san 1975 la, numuw ka kalan fòlò dó sen fè Kucala mara la. Kalan kèra numu Daramani Berete ka numuso la. Numu kuntigi tun ye Modibo Tarawele ye.

CMDT ka mara kònò,
cikè minèn minnu bè yen bi, o hakè filè nin ye :
- dabafin 72 447,
- debarana 49 719,
- dannikèlan 25 444,
- wotoro 35 278
- wunin 4 570.

Kosa in na, CMDT ye cikèlaw dèmè, minnu tun bè baara kè hali bilen u bolo la.

Numu kalannen 186 bè yen, minnu bè baara kè mara duuru kònò. Sudeli mansin bè numu 54 bolo. Numu kalanden 220 bè kalan na bi numu karamògòw kèrè fè.

Cikè minèn ka ca ODIPAC fana ka mara kònò. A fòra Jèkabaara nimòrò 2 la ko numuya baara kalan bè sen kan o yòròw la, ka sudeli mansin ni nyò susu mansin juru don numu ganaw la.

tiga sènè baarada kunnafoni

Jékabaara nimòrò filanan kònò, an y'aw ladónniya ko sannifeere daminé cogo nyèna ODIPAC mara kònò. Bi, an b'aw ladónniya ko dannaya bè sinsi sènekè-law ni ODIPAC ani dugu yiriwa tònw ni ODIPAC cè. O misali dów filè nin ye:

Ka bè Fuladugu Madina

Madina ye dugu ye, min bè Sebekòrò kubeda fè.

Sannifeere tuma, ODIPAC ka sannikè jèkulu bolola wari nana ban waati kunkurunnin dò kònò. Sani wari ka bò Kita ka se Madina, jagomanfilakèlaw girinna sènèfènw kan: tiga, kaba ani nyò. O yòrò bée la, Mamadu Jakite kaarila ka CFA miliyòn kelen dòndò ODIPAC sanni kè jèkulu ma, walasa ka jagomanfilakèlaw bali ka sènèfènw sòngò nagasi.

Mògò caman b'i sigi k'i miiri ani k'i yèrè nyininka : Mun na, Mamadu Jakite ye nin wale kè ?

An hakili la, a y'a kè k'a d'a kan, a dalen don ODIPAC la. A y'a kè k'a jènyògòn sènèkèlaw kisi jagomanfilakèlaw tóorò ma.

Nin nyògònna walew de bè jékabaara sinsi.

Ka bè kòbabolofè

Kòbabolofè ye dugu ye, min bè Sagabari kubeda fè, Kita mara la. A dugu mògòw bannen don kosèbè. O hukumu kònò, u ye dugu yiriwa tòn sigi, nyinan y'a san fila ye.

1986 san sannifeere kònò, Kòbabolofè dugu yiriwa tòn y'a nyini dugu sènèkèla bée fè, u k'u ka sènèfènw feere ODIPAC ma.

Sènèkèla dò y'i dogo ka bòrè 3 feere jagomanfilakèla dò ma. Dugu yiriwa tòn bōlen a kala ma, a y'a bōsi, ka sènèkèla in laadi.

Nin nyògònna walew de bè jékabaara sinsi.

ka bè Npeserebugu

Npeserebugu ye dugu ye, min bè Masantola fè Kolokani mara la.

Ne bè ODIPAC ni CMDT fo, olu

minnu kera sababu ye ka sèbèn bō min tógò ko "Jékabaara".

ODIPAC kera sababu nyuman ye ka sènèkèlaw demé Kolokani mara la, ka dugu yiriwa tònw sigi. Jékabaara bēna kè sèbèn ye ka dili kuraw don dugu yiriwa tònw kòrò.

Dugu yiriwa tòn bè anw fè Npeserebugu. A bè baara minnu kè, olu dów filè nin ye

fòlò, o ye sènè yiriwali ye.

filanan ye sannifeere ye.

sabanan ye forow sumani ye.

naaninan ye nakò baara ye tilema fè. Nakò sigiyòroma file bè Npeserebugu. Cew ka nakò ani musow ta. O bée lajèlen bè jékabaara kònò.

Jékabaara sèbèn selen Npeserebugu, a bée fora. O la, an b'a nyini ODIPAC fè, a k'i jija ka Jékabaara sèbèn ci an ma jona kalo o kalo. O bè diya an ye kosèbè.

Mamadu Jara

kòori sènè baarada kunnafoni

dugukolo dònnya

Facana dugu bè Fana kòori sènè baarada fè, Joyila mara la. A sigilen bè Bani da fè. Dugu yiriwa tòn don kabini san 1974 la.

Balikukalan sira fè, kalanden jolen mògò 17 bè yen, nka kalanden bée lajèlen bè mògò 60 bò. Kalanso 3 ani karamògò 5 bè yen.

Kalanden minnu ye kalanjè ni sèbènni ani jate gafew ban, ka se yèrè kalan ma, olu bè se ka baara caman kè balikukalan sababu la. Nka o tè dònnya bannen ye. Hali bi, u bè se ka kalan kè, min bè kè sababu ye u ka ko dòn k'a kòrò dòn.

O de la, dònnya kalan daminèna Facana. A fòlò kera dugukolo kan, n'o ye an ka sènè jago kun ye. Dugukolo kalan kera nowanburu kalo tile 20 ni 21 ni 22 la Facana dugu kònò, kòori sènè baarada kalan kuntigi bée nyè na.

Baara bè kè Facana sènè sira fè, wa sòrò yèrè dò bè kè yen. Nka dugukolo ko bè cikèlaw la, taa yòrò dògòyara : dugu kòrònna ni banin minènen bè baji fè ; babayanfan ye kulu ye ; tilebinfèla dóròn ye cikè yòrò ye kabini san caman. O dugukolo mana dògòyara.

kalan taa bolow

Nowanburu kalo tile 20, tòn sigiba dò kera. Facana cè n'a muso, denmisèn ni mògòkòròba bée tun bè yen. Kalan kuntigiw ye nyininkali kè lawale kow ani bi kow kan, ka nyèsin dugukolo, sanji, mògòw, baganw, baara kè cogow ani fèn wèrèw kan.

Dugu mògò ka jaabi kera nin ye :

- Lawale kow : sanji tun ka ca; suman tun bè nyè; jiri tun ka ca; sogo tun ka ca kungo kònò; so bagan tun man ca; dugu tun man bon; mògò man ca.

- bi kow : sanji ka dógò; sumanw tè nyè; jiri man ca; sogo dógoyara kungo kòndò; so bagan cayara; dugu bonyana; mògò cayara; kungo jiriw yòrò janyana.

Baro kèra kosèbè nògòya ni gèlènya ninnu kan. Nka gèlènya caman teara turu ji, ko ni dugukolo ko kan, i n'a fò jagokèla binnan ka wari ko.

Nowanburu kalo tile 21, kalan kuntigiw ni kalanden jolenw donna kalanso kòndò, ka dònnya siraw nyini, minnu bè se ka dugu ka ko gèlèn ninnu nògòya. A jirala k'a fò ko dugukolo dònnya

bèna an ka sènè cogoya caman nògòya an bolo.

Nowanburu kalo tile 21 n'a tile 22 bée kèra o kalan na, k'a sèbèn kayew kòndò kalanden bée bolo.

Tile 22 su fè, tònsgiba dò wèrè kèra, i n'a fò don fòlò ta nyògòn.

O tònsgiba sen fè, kalandenw ye kuma minnu sèbèn u ka kayew kòndò, o kuma bée kalanna ka nyèfò dugu mògò bée nyè na.

O kò fè, kuma fòra wale kètaw kan, minnu bè se ka kè sababu ye

ka dugukolo balo. A jirala k'a fò ko misitigi bée k'i nyèsin fògò dilanni ma, walasa ka nògò nyuman sòrò. Nyò kala ni kaba kala ka cè, minnu bèna kè fògò kòndò.

N'an ye bin ni shò kalaw caman kè gaw kan, sari misiw bè balo ka nyè. O nògòw b'an ka dugukolo balo, dugukolo na sumanw balo ka nyè, suman na an yèrèw balo ka nyè.

Kalan bannen, kalan kuntigi y'a jira ko dònnya tóba bè yen dugukolo kan. O tòw bè sòrò kalansen wèrèw kòndò.

Kòròfòkan min sòròla o kalan in na, o filè nin ye :

Dugukolo ye mun ye ? Dugukolo ye sumanw ka jiginè ye, u sinsi yòrò fana don.

Dugukolo suguyaw : Dugukolo suguya ye saba ye : cikè dugukolo, dugu jukòròla, faramayòrò.

cikè dugukolo cogoya : Dugu kunnana (dòw ko dugufin), ani ncabilen (dòw ko buwabilen), o lu fila de ye cikè dugukolo ye. Kanga ni bògòn ni saa ani cèncèn nyagaminen de bè nyògòn na ka kè cikè dugukolo ye.

kanga (dugu nògò) : o ye fèn suw toliilen bayèlèmanen ye (bin, fura bulu, jiri, bagan, an'a nyògònnew).

bògòn : o ye bògò fasa ye. A jatò bè pèrènpèrèn. Numuw b'a kè daga ye.

saa (dòw ko gaala) : o ye bògò jèman ye. A ni farasu bè sawura kelen na.

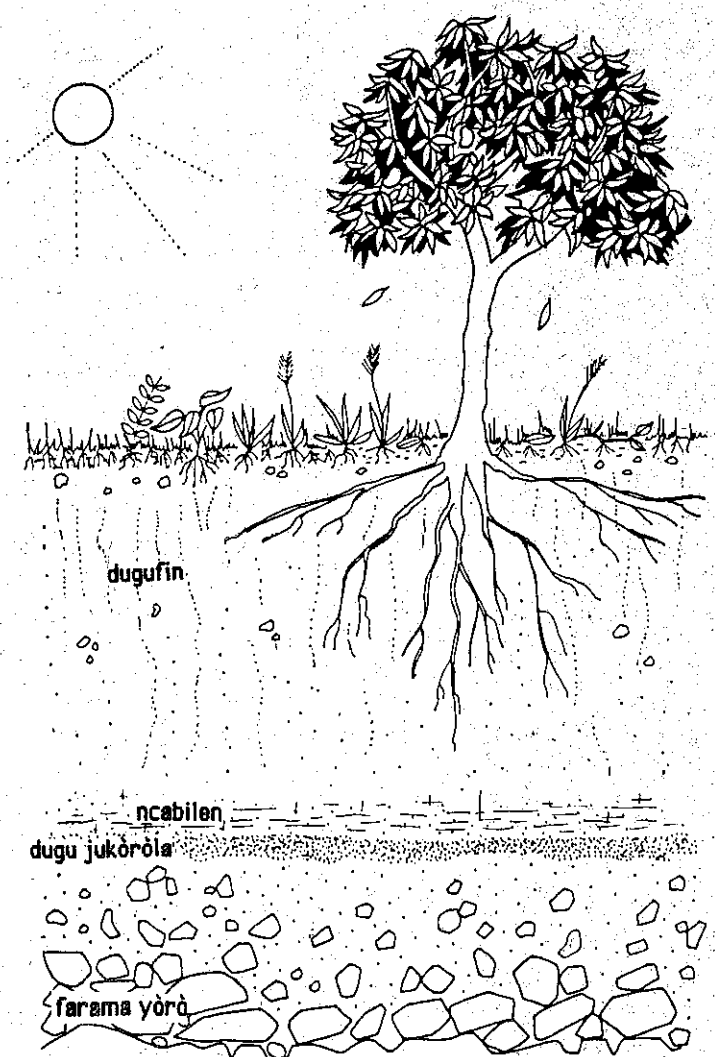
cèncèn : fara misèn don, a kisèkisèlama, a kolo ka gèlèn.

Dugukolo danfaraw : Kanga ni bògòn ni saa ani cèncèn hakè dugukolo la, o de bè dugukolo danfara: **jè dugukolo :** a ka fasa, a ji tè jigin joona, a baara ka gèlèn, a nyè ka fin, a bògòn ka ca, saa ni kanga ni cèncèn dò b'a la.

cèncèn dugukolo: a ka fègèn, a ji bè jigin joona, a baara ka nògòn, a bilenman walima a jèman don, a cèncèn ka ca, saa ni kanga ni bògòn b'a la.

Dugukolo sogolon cogò : Dugukolo la, bògòn mugu ni cèncèn kisè kafolen don ka kè kurukuruw ye. O kurukuruw tēngunnen bè nyògòn na ka kè cikè dugukolo ye, kuruw nòròlèn don ni kanga ye. Ni kanga man ca yòrò minnu na, o dugukolo man di. N'a ye yòrò minnu labò, sumanw bè nyè yen, bawo o yòrò bè ji mara. Ni kanga tè dugukolo min na, walima n'a m'a labò, o tè ji minè, jí bée b'a yèrè sòrò dugu jukòrò, sumanw t'a sòrò yòrò min na.

sènèfènw ka balo besigi cogò dugukolo la: Dugukolo de bè sènèfènw ka balo besigi a yèrè la. Balo nafalanw nòròlèn don a la. Foyi t'u fara ka bò a la, fo tasuma, jí woyò, ani finyè, walima tile funteni. O de kanma, a bè fò ko dugukolo ye sumanw ka jiginè ye.

cikè dònnya

farafin nògò

Dugukolo ye sènèfèn yèrè ka jiginè ye, u ka balo ta yòrò don. Cikèlaw ka foro sòròw yiriwali sababu bè bò dugukolo nyuman na, ni balo caman bè min na.

Nògòw de bè balo lase dugukolo la : k'a ta farafin nògò, ka t'a bile tubabu nògò la, nògò bée ye sènèfènw ka balo ye dugukolo kòndò.

nògò nafalanw

Nògò ye sènèfènw ka dumunifèn ye, nafa b'a la. Nògò nafalan bè bò a kèfènw na. Nafalan jòyòròba bè sènèfènw ka balo la, ani cikè sòrò la : nògò nafalan de bè sènèfènw diya, ka se k'a wulili n'a barikali n'a denni nyè.

Donnikèla dów y'a lajè ka farafin nògò tóni 7 kèfènw jate minè. O bènna min ma, o ye sègènin kilo 80 ye (1 n'a fò nògòjè bòrè 2), ani kèrèbo kilo 50 (1 n'a fò nògòfin bòrè 2), ani kata kilo 130 (nògòfin bòrè 10).

Farafin nògò dilan cogo ka ca cikèla bolo :

sununkun nògò :

O ye buguri ni nyamanw furalen ye, i n'a fò jiri buluw ni suman tò ni jiridenw fara ani o nyògònnaw. U bè kè sununkun kan, walima dingè kòndò. Sununkun nafalan man ca.

misi nògò jalan

O ye misiw ni bagan wèrèw bo ni nyègèné nyagaminen ye bògò mugu la wèrè kòndò. Tile b'a ja, baganw b'a mugumugu. A nafalan man ca, fo n'i y'a caman kè foro la : taari kelen labòta bè se tóni 7 ma.

misi nògò kènè

O ye misiw bo ni nyègèné ni kalaw nyagaminen ye samiyè na fògò kòndò. Baganw bè kala domidomi bògò nyiginnen na, u bè si a kan wèrè kòndò. O nògò ye bari-kama ye, bawo a nafalan ka ca.

nògò cè baara

Nògò cè ye foro baara fòlò dō ye. A ka ca a la, nògò minnu bè sòrò baganw kòrò, o tè an ka forow bée labò. O kanma, an b'o nyèsin sènèfènw ma, minnu ka balo ko ka bon, i n'a fò kaba ni kòori.

Nògò cè bè daminé kabini marisi kalo la, kalaw cè waati. A bè cè k'a ton-ton foro kòndò, mètèrè duuru o mètèrè duuru, walasa k'a yèrèkè cogo nògòya. nògò tonw man kan ka bonya. U kana mēen n'u ma yèrèkè, bawo tile bè se k'u tinyè.

Kabini awirili kalo mana se, nògò yèrèkè bè daminé, k'a don dugukolo la. O baara bè kè dugu jalan shyènni ye dabagana na. Nyinw walima warabasóniw bè labèn a la, olu bè dugukolo sen ka se fo santimètèrè 3 hakè ma.

Adulayi Kamara
Fana

Sirakòròjè musow

An ka dugu bè Joyila mara la. Cè ni musow bée wulilen bè dugu yiriwali baaraw la. Musoya baara tēmēnen kò, musow y'u cèsiri ni jala kelen ye k'u nyèsin foro baara ma, ani nakò baara ni kòori bò.

Musow ye tiga foro taari kelen sènè. Cèw y'a labure, nka o sòròla musow ka minēntanya fè. Danni ni kòròshyènni kèra muso kulu fè. Senni ni fòrili kèra ten. A tiga bènna bòrè tan ma, min maralen bè si ko kanma : Bòrè filla bè kè tòn foro ta ye. A tò bènna tilla muso kelen kelenw na, minnu b'a fè k'u tógòla foro dan nyinan, bawo tiga si ko ka gèlèn.

Tiga fòri bannen kò, musow y'u nyèsin nakò baara ma. U ye taari tilancè ta tilancè sinsan,

k'a kòndò sen, ka ntègènw dilan, ka nògò cè ka k'u kòndò ka sòrò k'u sòn ji la kosèbè. Muso tilala kulu tan nyògòn ye, bée n'i ka ntègèn hakè baarata.

Salati kisè ni tamati kisè serila ntègèn dów kòndò shyèn ko kanma, k'u datugu ni kala ye. Senni shyènw turu tuma cè, olu ni ntègènw bée bè sòn kosèbè sògòma ni wula. Jaba si tigè-tigèra k'o turu ntègèn dów la. shò si fana danna dów la.

Tamati ni salati shyènw wulila, olu turula ntègèn nyiginnen dów kòndò. Salati kisè dō wèrè serila shyèn ko kanma, k'a d'a kan, ale ka teli, w'a sènè ko caman bè sòrò tilema kòndò. Ntègèn bè to ka yuguri sòn, ka nògò bò nògò dingè kòndò, k'a kè sènèfènw kòrò.

Nakò fènw selen, u caman sanna dugu mògò fè, a wari bilala

duguw kumakan

musow ka bolo kan. Jèkabaara nakò sènè na, o kèra sababu ye ni muso caman ye nakò baaraw faamuya bi, k'a nafa dòn. Jònforo nakò cayara dugu fan bée. Nafata bè sòrò sanni ka ji ko gèlèyaba se, n'o ye awirili kalòye.

Musow ye kòori bò sinsi u ka tòn kòndò : juma don ani ntènèn don fè, bée bèjè ka taa kòoritigi dō dēmè. Muso kulu bè tilen foro kelen na. Ni wula sera, u ka kòori bōlèn bè pese. kilo tan o kilo tan, kilo kelen wari jate bè minè musow ta ye. Tile kòndò, u ka kòori bōlèn bè se kilo 700 fo kilo 800 ma. kòori bò mana bon ka kòori san kè, kòoritigiw bè musow ka wari sara u ye, u b'o bile u bolo kòrò.

Dugu yiriwa tòn ye mansin san. Nyò si sòròw n'a musokaw bée bè musow yèrè ka bolo kan.

mògò tè kòrò kalan ma

dinyè yòròw

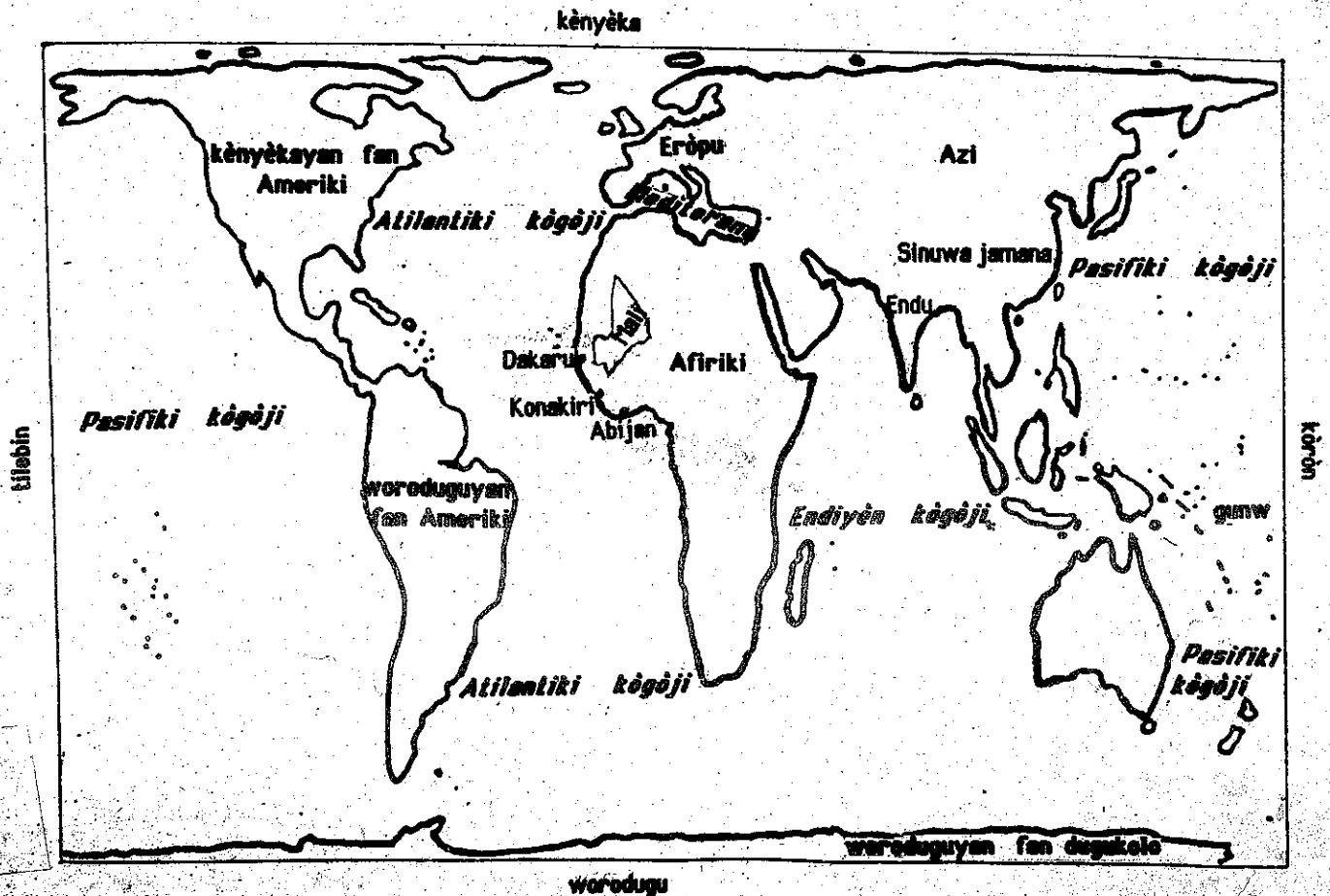
Dinyè yòrò caman bè kofò arajo la tuma bée, i n'a fò Ameriki, Iriisi, Sinuwa jamana, an'a nyògònnaw, nka mògò caman bè Mali kònò, minnu tè o jamanaw yòrò dòn. O kosòn, Jèkabaara dilanbagaw ye kuma dòw sèbèn ka nyèsin balikukalandenw ma, kuma minnu bè kunnafoni di dinyè yòròw kan. o kuma filè nin ye :

Kabini tuma jan, mògò b'a dòn ko an sigilen bè dugukolo min kan, o dugukolo bè se ka tila file ye : kògòjima yòròw ani gerenkan yòròw.

Nka, mògò mèenna dinyè na k'a sàrò, o yòrò bée tun ma se ka dòn, ka sèbèn. Kosa in na, awiyòn ni bolifèn ni bato belebeleba cayalen mògò bolo, o kèra sababu

ye dinyè yòrò bée sera ka taama taama, fo mògò dòw ye nataliye dilan, min bè dugukolo fènsèlen jira kayeti kan. O nataliye filè nin ye :

dugukolo fènselen kayeti kan

kògòjima yòròw ni gerenkan yòròw tògò dalen don k'u sèbèn nataliye in kan. An k'a kelen kelen bée lajè, ka bô tilebinyan fan, ka taa se kòrònyan fan na.

An ka natalige in lajè

Ameriki

Min sèbènnen bè nataliye numanyan fan fè, o ye Ameriki ye. Gerenkan yòrò dò don. An nyè b'a la cogo min, Ameriki samalen bè ka bô kènyèka, ka se worodugu. O de y'a to, mògò delila ka Ameriki tila fila ye: Kènyèkayan fan Ameriki ani woroduguyan fan Ameriki.

Ameriki kènè ka bon, o bè bèn kilomètèrèkènè miliyòn 42 ma. Mògò minnu sigilen bè yen, o bè mògò miliyòn 670 bô.

Kògòjima yòrò min tògò ko Pasifiki, o bè Ameriki ni tilebin cè. Min tògò ko Atilantiki, o b'a ni kòròn cè.

Afiriki

N'i bôra woroduguyan fan Ameriki la, k'i kun da kòròn kan, i bè Atilantiki kògòji tigè, ka na se Afiriki ma, n'o ye gerenkana dò ye. O ye anw yèrè ka-yòrò ye.

Afiriki kènè ye kilomètèrèkènè miliyòn 30 ye. a mògò bè mògò miliyòn 550 nyògòn bô.

Kògòji min bè Afiriki ni kòròn cè, o bè wele ko Endiyèn kògòji. Atilantiki kògòji bè Afiriki ni tilebin cè. O kògòji de ka surun Mali la, n'a bè se ka lasòrò Dakaru, walima Abijan, walima Konakiri fè.

Eròpu

I bè bô Afiriki la k'i kun da kènyèka kan, ka se Eròpu ma. O fana ye gerenkana dò ye. Kògòji dò bè Eròpu ni Afiriki ni nyògòn cè, min bè wele ko Mediterane kògòji.

Eròpu kènè man bon, o tè temè kilomètèrèkènè miliyòn 10 nyògòn kan. Nka, a mògò bè mògò miliyòn 660 bô.

Atilantiki kògòji bè Eròpu ni tilebin cè.

Azi

Gerenkana min bè Eròpu ni kòròn cè, o ye Azi ye. Eròpu ni Azi gunnen bè nyògòn na, kògòji tè u ni nyògòn cè.

Azi kènè ka bon ka temè yòrò tòw kan: a bè kilomètèrèkènè miliyòn 44 bô. A mògò ka ca fana, fo ka temè dinyè bée lajèlen mògò tilancè kan. O bè taa bèn mògò miliyòn 2 950 de ma.

Jamana fila bè yen, minnu mògò ka ca ka temè dinyè jamana bée kan, n'o ye Sinuwa jamana ni Endu jamana ye: mògò miliyòn 1000 ni kò sigilen bè Sinuwa jamana na, Endu jamana ta bè mògò miliyòn 750 bô. O jamana fila bée sigilen bè nyògòn kèrè fè yen.

Azi bè Endiyèn kògòji ni kènyèka cè. Pasifiki kògòji de bè Azi ni kòròn cè.

Pasifiki kònò gunw

Gerenkana caman bè Pasifiki kògòji cèmancè la, n'olu bè wele ko gun. O gun dòw ka bon, dòw ka dògò.

O gun bée lajèlen dugukolo bè bèn kilomètèrèkènè miliyòn 9 ma. Nka, a mògò man ca ten. A bée lajèlen ye mògò miliyòn 20 ye.

Woroduguyan fan dugukolo

Pasifiki kògòji, Atilantiki kògòji, ani Endiyèn kògòji bée ji bè taa bila nyògòn na woroduguyan fan fè. Olu kumbèn yòrò ni worodugu cè fana, gerenkana dò bè yen, min kènè ye kilomètèrèkènè miliyòn 13 ye. Nka, yen yòrò nèrè ka bon kojugu, mògò sigilen tè yen.

dugukolo bè i ko ntolaba

A fòra ko Pasifiki kògòji bè Ameriki ni tilebin cè, ka segin k'a fò ko Pasifiki kògòji bè Azi ni kòròn cè. O kòni tè se ka faamuya n'i m'a dòn k'a fò ko dugukolo koorilen don, i n'a fò ntolaba wali-ma lenburuba bè cogo min na.

O la, a fòra cogo min, an ye nataliye min lajè ka dugukolo yòròw kofò, o ye dugukolo fènsèlen de ye kayeti kan. Nka, sèbè sèbè la, dugukolo sigilen bè ka kè ntolaba kòkanna ye. N'i b'a fè ka dugukolo nataliye dilan k'a kè a ja yèrè ye, fo i k'a kè ntolaba ye, ka gerenkanaw ni kògòji-kannaw sèbèn o ntolaba kòkanna-la.

O de b'a to fana, n'i bôra dugukolo yòrò o yòrò, ka taama, k'i kun da fan kelen kan kudayi, i bè laban ka se i bô yòrò la ko kura, k'a d'a kan, i ye ntolaba in lamini k'a ban. O bè, i n'a fò menèmène bè taama lenburuba

kòkanna kan, fo k'a lamini k'a ban.

I n'a fò, n'i bôra Afiriki, k'i kun da tilebinyan fan kan, i bè Atilantiki kògòji tigè, ka taa se woroduguyan fan Ameriki ma. N'i ye o cètigè, i bè na se Pasifiki kògòji ma, ka se Pasifiki kònò gun dòw ma. N'i tora ka taama k'i kun da tilebin kan, i bè Endiyèn kògòji tigè, ka se Afiriki ma ko kura.

N'i bôra Afiriki ka taama k'i kun da kòròn kan sa, o taama b'i lase o yòrò kofòlen kelen ninna: i bè Endiyèn kògòji tigè, ka Pasifiki kògòji tigè, ka se Ameriki ma. I bè Ameriki cètigè, ka Atilantiki kògòji tigè, ka na se Afiriki ma.

O tuma na sa, i taamana k'i kun da kòròn kan wo, i taamana k'i kun da tilebin kan wo, i bè dugukolo ntolaba in lamini fo k'a foori, ka laban ka na se i bô yòrò la.

tulon tè sèbè sa

denkè banabagatò n'a sungurun

Nin kèra cè dò ye, wari tun ka ca a fè. Cè nin nana muso dò furu, den ko gèlèyara a muso nin fè, a mèenna a ma den sòrò.

Ala nana a sòn denkè kelen na. O denkè nin fana kèra banabagatò ye. U y'a furakè ka dèssè. U nana karamògò dò ko mèn, u y'a ta ka taa karamògò fè.

Karamògò ye u nyininka, u ko: "Baasi tè", ko u den man kènè, u ye karamògò ko mèn, u nana den jira a la, ni a bè se k'a furakè.

Karamògò ko o tè baasi ye, ko ni Ala sònna, a bè kènèya. ko nka, a ka fura ko ka gèlèn. Cè nin ko: "Ni Ala sònna, o bè nògoya."

Karamògò ye tasumaba don, ko ni cè n'a muso dò sera ka bin tasuma la, ko den bè kènèya. Ko nka, ni o si ma se ka bin tasuma la, ko den bè sa.

Fakè ko o tè baasi ye. Fakè bolila, ka taa i turu tasuma kèrè fè, ka segin, ko:

- "aa, ne tè sòn nin ma."

Bamusu fana bolila, ka taa i turu tasuma kèrè fè, ka kasi.

Sungurun dò nana, a bè na tasuma bò. A nana bamuso sòrò kasi la, a y'a nyininka:

- "Mun kèra?"

A nyè fò a ye, a ye karamògò nyininka, ko: "Mògò wèrè bè se ka bin wa?"

Karamògò ko: - "Owò."

Jarabi ka gèlèn dè. Sungurun ko:

- "Ni aw sònna ne furu siri ma a ma, ne bè bin. Ni ne sara, ne bè kè a furumuso ye sini de. Nka, ni ne ma sa, ne bè kè a muso ye bi de."

Karamògò ko: - "owò."

A y'i labèn, ka na tasuma la, a sera tasuma la yòrò min na, a panna, k'i firi tasuma la. A y'i firi yòrò min na, tasuma sinna ka faga o yòrò la. Sungurun wulila, k'i jò.

O la, denkè nin ka bana nana ban, denkè ka sungurun nin ta, k'a kè a muso ye. Denkè nana kè waritigi ye ka temè a fa kan

Don dò la, denkè ni a fa n'a ba n'a muso nana taa kungo dò la, ko u bè taa dògò nyini.

U sera yòrò dò la, sa belebebeba dò bora, k'i jò u nye fè. Sa ko den ma ko a bè mògò kelen di a bamuso n'a fake n'a muso la. Ko ni a ye muso di, a fake n'a bamuso bè kisi. Ni a ye fake walima bamuso di, a muso bè kisi. Muso nin kèra sababu ye denkè kèra mògò ye dinyè kòno, n'a ye muso di, denkè ka bana bè segin a nò na, wari fana bè ban.

Aw ko a bè se ka jumèn di o mògò saba la?

Musa Kulubali
Nòngòn

dònkili

Musolu yo,
a' ye to, an ka sabali dè,
muso nankaraba den tè kè sita ye.

Aw ma Sunjata ko mèn Manden kònò ?
Aw ma Sunjata Keita ko mèn Manden kònò ?
O ba ye ka makaritò ko min kè furu kònò,
a wolola sita la.

Aw ma Daa ko mèn Segu kònò ?
Aw ma Daa Jara ko mèn Segu kònò ?
O ba ye ka makaritò ko min kè furu kònò,
a wolola sita la.

Aw ma Cèba ko mèn Sikaso ?
Aw ma Sikaso Cèba ko mèn ?
O ba ye ka makaritò ko min kè furu kònò,
a wolola sita la.

Musolu yo,
a' ye to, an ka sabali dè,
muso nankaraba den tè kè sita ye.

Dansení Keita
Soso